

is. Odynerus tracht de goudwesp te dooden; de laatste rolt zich dan als een bal ineem, en is zoo vrijwel tegen vinnige steken der metselwesp beschut. De onderkant van het achterlijf is hol naar boven-gewelfd, terwijl het zeer breed is. Bij gevaar vouwt het dier zich dubbel en bergt de kwetsbare deelen in die beschuttende ruimte.

Dit zijn nu eens waarnemingen, die wij stedelingen, anders niet verwend op natuurgebied, even-goed kunnen doen als de gelukkigste buitenman, en ik vertrouw dan ook, dat er in 't laatst van April heel wat nestkastjes geplaatst zullen worden, vooral door stadsmenschen, en misschien ook wel door enkele buitenlui.

Het is niet overbodig, even op te merken, dat de muren die op het zuiden en zuidoosten liggen, de beste zijn vanwege de morgenzon. Overigens kan men de buisjes aanbrengen, waar men wil, tegen muren, schuttingen, op balcon's of veranda's, naast het opgeschoven raam, enz. enz. Als ze maar niet achter blad van leiboomen, klim- of slingerplanten worden gestopt; want dan komen er spinnen in. En al zit er nog zoo'n beetje spinrag in het buisje, geen bijtje of wespje zal er in nestelen, onverschillig of er een spin bij is of niet.

Een volgenden keer nog wat over de mijt, die bij *Osmia* parasiteert.

B. Boon.

UIT DE DEURNSCHE BOSSCHEN.

Op eene wandeling door de uitgestrekte dennenbosschen, die de groote, woeste heivlakte in 't oostelijk deel van Noord-Brabant, tusschen Deurne en Venraai met name „de Peel“ omzoomen, gebeurt het dikwijls, dat men opgeschrikt wordt door 't geklapwiek van een vogel, die door 't dichte sparren-groen dringt. Tien tegen een, dat dit de groote houtduif is, die bij onze nadering de vlucht nam. Het is een zeer schoone vogel met licht, glanzend grijs gevederte, terwijl hij over de krachtige vleugels een paar donkerblauwe strepen heeft. Zijn staart is ook donkerblauw en veel steviger dan die der tamme duif. 't Zijn hier zeer schuwe vogels, zoodat men ze niet heel dicht kan naderen en daarom worden er, al staan ze niet onder bescherming van de wet tegen de jagers op schadelijk wild, toch maar weinig gevangen. Ze zwerven gedurende den winter meestal bij paren, doch ook wel bij troepen rond en verzamelen zich des avonds in een hoogen boom, waarin zij den nacht doorbrengen. Altijd komen ze in den zelfden boom slapen, wat hun wel eens noodlottig wordt. Want heeft een jager

hun nachtverblijf ontdekt, dat gemakkelijk te herkennen is, aan de vele uitwerpselen, die zich onder den boom bevinden, dan verbergt hij zich in de nabijheid en wacht in zijn schuilplaats den avond af, om ze dan te verschalken. Dit gelukt hem echter zelden, want voordat de dieren gezeten zijn, hebben zij zijn kruit geroken, of zijne aanwezigheid, door een brekend takje, of een andere omstandigheid, reeds ontdekt en vliegen dan, luid met de vleugels klappend, verder, om een ander nachtverblijf op te zoeken.

En daar de jager bovendien nog gevaar loopt, eene bekeuring op te loopen wegens jagen na zons-ondergang, laat hij de dieren gewoonlijk maar met rust.

De schade, die de wilde duiven aanrichten, is hier ook niet bijzonder groot. Zij zijn groote liefhebbers van koolzaad, waarom men ze hier „kool-duiven“ noemt. Dit zaad wordt hier niet veel verbouwd en daar de „koolduiven“ volgens onze boeren en jagers slechts het zaad van den grond oppikken en niet uit de hauwen halen, is men ze hier niet zeer vijandig gezind.

In de lente paren zij reeds vroeg en beginnen ze hun nest te bouwen. Dit is evenmin als dat der tamme duif kunstig, mij komt het tenminste al heel smakeloos voor. Bij voorkeur wordt het nest in een hoogen, wijd-vertakten den gemaakt en soms weten ze het zóó te verbergen, dat men met het bloote oog, niet kan onderscheiden of het een nest is, dan wel een hoopje dorre takjes, dat zich daar verzameld heeft. Hiermede heeft het dan ook groote overeenkomst; eenige dennetakjes waarop een bekleedsel van heiworteltjes maken 't geheele nest uit. Daarop worden twee witte eieren gelegd en dan begint voor de vogels een zware tijd.

De duif zit voortdurend op het nest, terwijl de doffer in de nabijheid zit te koeren of op zoek naar voedsel is.

Af en toe neemt hij de plaats in van de duif om haar in gelegenheid te stellen eenig voedsel tot zich te nemen, dikwijls ook voert hij haar uit den krop.

Bij de nadering van den mensch vliegt ze meestal op en verraaft daardoor dikwijls de aanwezigheid van hare eieren. Zijn deze echter reeds lang bebroed, of zijn de jongen reeds uitgekomen, dan laat ze zich zoo gemakkelijk niet verjagen, maar blijft rustig doorbroeden. Een ongeoeffend oog zal haar dan nog zoo spoedig niet ontdekken, want slechts haar staart steekt buiten het nest, die dan vaak voor een gebroken tak of een ander stuk hout wordt aangezien.

De jongen blijven een heele poos in 't nest, angstvallig bewaakt door de moeder, die steeds bij hen blijft, totdat ze reeds goed in de veeren zitten.

Is het eerste broedsel zonder ongeval groot

gebracht, dan broeden ze nog eens, terwijl ook de jongen van 't eerste broedsel dien zelfden zomer nog een nest maken.

Zeër dikwijls worden de nesten verstoord, want talrijke vijanden als roofvogels, eekhoorentjes en wezels azen op hunne eieren en jongen, die doordat ze zoo open en bloot liggen een gemakkelijke buit worden.

Behalve de wilde duiven bemerkt men al gauw de bonte of de groene specht te midden van hare bezigheid. Aardig is het te zien, hoe zij zich om en om de boomen wendt en met het verhoorde uiteinde harer tong tegen de schors klopt, waarna zij schijnt te luisteren of de wormen, die er zich achter bevinden hunne schuilplaats ook verraden.

Door enkele menschen werden ze schadelijk geacht, omdat ze bij 't zoeken naar de houtwormen gaten in de boomen boren, doch die bedenken daarbij niet dat, als die wormen hunnen gang konden blijven gaan, de boom weldra zou afsterven, wat nog grootere schade zou zijn.

Het nest van de specht wordt gevonden in holle boomstammen. Hare eieren, die ik wel eens te zien kreeg, zijn wit.

Nog een vogel, die hier af en toe wordt aangetroffen is de hop, die ook haar nest in een hollen boomstam maakt en evenals de specht witte eitjes legt, die natuurlijk lang niet zoo groot zijn, daar de vogel zelf ook veel kleiner is.

Het nest van de hop is niet zeer rein, het geeft een leelijk luchtje af. De boeren zeggen, dat het bestaat uit uitwerpselen der koeien en veertjes. Dit heb ik echter nooit onderzocht, ofschoon men mij verschillende keeren een nest aangewezen heeft, doch zoo gauw als de gelegenheid zich weer aanbiedt, zal ik dat toch eens onderzoeken.

Wanneer we verder wandelen onder de hooge dennen, hooren we weldra het schetteren der eksters, die nu eens over den grond huppelen, dan plotseling weer omhoog vliegen, waar hun nest in de takken der boomen verborgen is.

Deze vogels brengen met de Vlaamsche gaai of meerkol 't meeste leven in onze bosschen. Ze zijn echter geen vrienden en voortdurend met elkaar in strijd.

Op zekeren dag voorbij een dennenboschje wandelend was ik daarvan getuige. Ik bemerkte een ekster, die boven in een eikeboom zat te schetteren. Eensklaps vloog zij op en wilde midden in het boschje neerstrijken, doch voor dat ze zoover was, dook uit de denneboompjes een meerkol op, die onder luid gekrijsch de ekster aanviel, waarop een verwoed gevecht ontstond. In 't eerst scheen het, dat de meerkol 't onderspit zou moeten delven, doch op haar gekrijsch kwam eensklaps de mannetjes meerkol aanvliegen, die eveneens deel aan 't gevecht

nam. Nu was de strijd weldra beslist en de ekster moest ijlings de vlucht nemen, achtervolgd door 't mannetje, terwijl 't wijfje naar 't boschje terugkeerde. Hierdoor was mijne nieuwsgierigheid opgewekt en ik besloot eens te gaan zien, wat in dat boschje school.

Naderbijkomend bemerkte ik een nest waarop de meerkol rustig zat te broeden. Zoodra zij mij zag vloog zij krijschend op. Toen ik het nest naderbij beschouwde vond ik daarin 7 bruinachtig gespikkelde eieren. Om deze tegen den aanval van de ekster te beschermen had hij zijn nest verlaten en den roover verjaagd.

't Nest is evenmin als dat van de houtduif zeer kunstig; 't bestaat uit dezelfde bestanddeelen, doch de holte waarin de eieren liggen is veel grooter. Ze is niet gehecht aan haar nest, want als men het aanraakt, ook al zijn er reeds 2 à 3 eieren in, dan verlaat zij het en gaat een ander bouwen. Ja, als er geen eieren in zijn, is 't reeds voldoende, om ze te verjagen, als men er met den adem boven komt.

Anders is dit met de ekster, die echter ook veel meer moeite heeft om haar nest te bouwen. Dit wordt zeer kunstig, hoofdzakelijk uit doorn-takjes, samengevlochten. In de holte maakt zij een soort van pot bestaande uit klei, die de doorn-takjes stevig bevestigt en vasthoudt. Is deze „slijkpot“ zooals hij hier genoemd wordt droog, dan wordt hij van binnen met een tamelijk dikke laag worteltjes en grassprietjes bekleed en wordt er boven 't nest een kap van doorn-takjes gevlochten, waarin een gat, dat toegang aan den vogel verleent.

Somtijds gebeurt het wel eens, dat de ekster door musschen, die hare eieren stuk maken, bij hare afwezigheid uit haar nest wordt verdreven. Ook heb ik wel eens gezien, dat een ekster en een musch in 't zelfde nest woonden, doch op den duur moest de ekster toch het veld ruimen.

Zij laat zich door 't aanraken van 't nest echter nog niet dadelijk verjagen, men kan zelfs de eieren gerust in de hand nemen, zonder dat ze het merkt. Ook is ze lang zoo schuw niet als de meerkol. Terwijl deze slechts zelden de bosschen verlaat, zoekt de ekster de akkers op, waar de boeren aan 't ploegen zijn. Men ziet ze statig op korten afstand achter den ploeg huppelen, door de verschgesneden voor, om de wormen, die blootgelegd worden, op te pikken. Daarvoor staat zij bij onze boeren dan ook nog al in de gunst, doch de jagers beschuldigen haar, evenals de meerkol, dat ze de nestjes der zangvogeltjes verstoort en de jongen opvreet. Daarom hebben zij hier dan ook een premie op 't dooden dezer dieren gesteld, wat echter niet weg neemt, dat ze nog vrij talrijk blijven; want beide vogels zijn zeer sluw en ruiken het kruit van den

jager reeds, als hij ze nog lang niet binnen schot heeft. En dat zij niet veel schade aanrichten onder de kleinere vogels, getuigt wel het groote aantal, dat hier rondvliegt.

In elk dennenbosch wemelt het van meezen, kool- en pimpelmeesjes, die steeds piepend af- en aan door de takken vliegen. Steeds zijn zij in beweging en hebben altijd een drukte, alsof ze voortdurend aan het twisten zijn.

Merkwaardig is het, hen gade te slaan, als ze de verblijfplaats van een uil, een „katuil“, ontdekt hebben. Dan is het een geschetter en gesjilp dat hooren en zien vergaat. Van alle kanten komen ze aanvliegen om hunnen vijand, die nu door de zonnestralen onschadelijk gemaakt is, te bespotten en te tergen. Zelfs ben ik er getuige van geweest, dat een van de stoutmoedigste hem snel als de bliksem op den kop vloog en hem een snavelhouw toebracht. Dit spelletje zetten zij onvermoeid voort, totdat de uil ze eensklaps, als het zonlicht minder fel wordt, verrast.

't Gebeurt toch maar zelden, dat hij er een van te pakken krijgt, want ze zijn bijzonder vlug en in minder dan geen tijd zijn ze verdwenen.

Dit schouwspel is slechts zelden in de natuur waar te nemen, daar de uil meestal zijn verblijfplaats houdt in een hollen boomstam, waar hij tegen de spotlust der meezen beveiligd is.

De meezen maken haar nest ook in een hollen boomstam. Het bestaat uit mos- en donsveertjes. De eitjes zijn witachtig maar bezet met dichte roode spikkels, terwijl het aantal zeer onbepaald is. Zeker is het, dat indien van den eersten keer af het gelegd eitje elken avond wordt weggenomen zij zóólang blijft doorleggen, totdat ze eindelijk dood gaat op het nest.

Zij zijn zeer strijd lustig en vechten vooral gaarne met sijsjes. Dit ondervinden onze vogelvangers dan ook dikwijls tot hunne schade, doch tot geluk der sijsjes in de lucht.

Als zij het lokken der sijsjes op het nest hooren komen ze weldra opdagen om den strijd met hen aan te binden. Bemerken de voorbijtrekkende sijsjes dat, dan vliegen ze dóór en ontsnappen dus aan het gevaar van hunne vrijheid te verliezen.

Voor den landbouw en boschteelt zijn de meezen zeer nuttig, doordat ze boomen en planten van venijn en ongedierte zuiveren.

De imkers die hunne bijen des zomers naar de heide brengen, klagen nog al eens dat ze hun vele bijen ontstelen, doch deze schade weegt niet op tegen het nut, dat ze doen. Zij zijn ook groote liefhebbers van aan een been te pikken, waar-schijnlijk wel om het merg, dat zich daarin bevindt. Ook zijn zij zeer nieuwsgierig, zoodat als men een holle mergpijp vertikaal ergens neerzet, al spoedig

eenige meezen bij de hand zijn en om beurten den kop in de mergholte steken, totdat zij er eindelijk zoo diep inzitten, dat ze niet meer terug kunnen. Verlost men ze, dan heeft men alle kans, dat ze een uur later weer gevangen zijn.

Een andere vogel, van wiens nieuwsgierigheid sommige menschen misbruik maken, is de nachtegaal, die hier ook vrij veelvuldig voorkomt.

Wandelt men in den laten avond van Helmond naar Deurne, dan hoort men onder den geheelen weg, uit het omzoomende kreupelhout zijn prachtig gezang weergalmen. Wonderlijk is het, dat zoo'n klein vogeltje zulk een diep en vol geluid kan voortbrengen. Hij is hier zeer schuw en bij toeval krijgt men hem dan ook maar eens te zien. Door in de nabijheid van zijn nest een meelworm neer te leggen en zich dan in de omgeving te verbergen gelukt het wel eens hem wat nader te beschouwen, want van uit zijn schuilhoek heeft hij alles gezien en wordt dan uit nieuwsgierigheid naar de plek gedreven, waar de meelworm, zijn geliefkoosde lekkernij, zich bevindt. Zijn nest wordt meestal in 't kreupelhout gevonden een eindje van den grond. Ik heb het echter ook wel eens op den grond, tusschen de daar verspreide dorre bladeren gevonden. Het bestond uit dunne, roodachtige worteltjes. Hierin legt de nachtegaal 4 of 5 olijfgroene eitjes, die nog al groot zijn in evenredigheid van den vogel zelf. Terwijl 't wijfje zich op het nestje bevindt, zit het mannetje een paar takjes hooger te kweelen, wat hem echter in het geheel niet belet de wormen en schadelijke insecten te bespieden. Hij laat zijne groote, vurige oogjes voortdurend rondweiden en bemerkt hij een worm of een kever, dan staakt hij plotseling zijn gezang en bemachtigt, snel als de wind, zijn buit. Door zijn mooi gezang niet alleen, maar ook door zijn nut wordt hij door bijna iedereen beschermd, slechts enkelen ontzien zich niet, ook deze diertjes te vangen, doch dat is, tenminste hier, een groote uitzondering.

Deurne, 13 April 1905,

JEAN LESIRE.

BIJEN ORCHIS — OPHRYS APIFERA.

Ik heb er verleden jaar naar gezocht, en ze maar niet kunnen vinden; want ik wist, dat ze hier voorkwamen aan den Hoek van Holland, maar voor mij schenen ze zich zorgvuldig schuil te houden. Al mijn hoop was gevestigd op dit jaar en ziet op een oogenblik, dat ik er nu juist heelemaal niet aan dacht, wierp godin Fortuna, die onverdiend sommigen met gaven begiftigt en anderen die beloond hadden moeten worden minachtend